

„ZE STARÉ A Z NOVÉ ŠKOLY?": DISKURS ŘÍZENÍ TŘÍDY PROVÁZEJÍCÍ UČITELKY A STUDENTKY UČITELSTVÍ

ONE OF THE OLD SCHOOL AND ONE OF THE NEW-SCHOOL? CLASSROOM MANAGEMENT DISCOURSE OF MENTOR TEACHER AND STUDENT TEACHER

Lojdová Kateřina

Klíčová slova: kritická diskursivní analýza (CDA), management třídy, řízení třídy, učitel, výuková interakce, vztah učitele a žáků

Key words: classroom interaction, classroom management, critical discourse analysis (CDA), discipline, students, student-teacher relationships

Cílem příspěvku je identifikovat diskurs řízení třídy studentky učitelství na praxi a její provázející učitelky a popsat jejich vzájemný vztah. Analýza diskursu se zaměřuje na dvě oblasti řízení třídy: didaktickou (instructional management) a sociální (behavioral management).

Řízení třídy (classroom management) lze chápat jako systém strategií učitele k vytváření fyzických a sociálních podmínek ve školní třídě, které podporují proces učení u žáků (Christofferson, Sullivan, & Bradley, 2015). Rozlišujeme oblast behavioral managementu (řízení sociální dimenze třídy) a instructional managementu (řízení didaktické dimenze třídy). Řízení sociální dimenze třídy chápeme jako utváření vztahů mezi učiteli a žáky i mezi žáky navzájem, přičemž pozitivní vztahy učitele a žáků jsou skutečným jádrem efektivního řízení třídy (Evertson & Weinstein, 2006). Didaktické řízení třídy obsahuje kompletní výstavbu výukové jednotky. Efektivita didaktického řízení je zásadním školním prediktorem školní úspěšnosti žáků (Banks et. al, 2005). V obou oblastech můžeme uvažovat o proaktivních a reaktivních strategiích řízení třídy. Proaktivní strategie řízení třídy spočívají v budování klimatu třídy, které přináší parametry přijatelného chování a norem ve školní třídě (Mainhard, Brekelmans, & Wubbels, 2011). Je-li učitelem ve třídě detekováno žákovské chování, které se odchyluje od stanovených či předpokládaných norem, pak hovoříme o reaktivních strategiích řízení třídy.

Příspěvek je založen na kritické diskursivní analýze (CDA) videozáznamů výuky studentky učitelství a její provázející učitelky, rozhovorů se studentkou učitelství a provázející učitelkou a deníku studentky učitelství (Fairclough, 2010). Výzkumné otázky zněly: „Jaké interpretační repertoáry využívají studenti

učitelství a provázející učitelé v řízení třídy? Jak se tyto repertoáry vzájemně ovlivňují, legitimizují a udržují v jednání ve třídě?

Výsledky charakterizují interpretační repertoáry řízení třídy studentky učitelství a její provázející učitelky, funkce jednotlivých repertoárů v rámci výukových situací a umístění obou aktérek v tomto diskursu (identity position). Výzkum zachycuje reprodukci diskursu řízení třídy provázející učitelky, který pracovní nazýváme „učitel staré školy“ do diskursu studentky učitelství, který pracovní nazýváme „sympatie k učiteli staré školy“ a jejich vzájemný vztah.

Abstract: This paper is focused on classroom management discourse by mentor teachers and student teachers during long-term practice. It describes these discourses and how they mutually support or confront each other. To explore the student teachers' views classroom management discourse, the analysis paid particular attention to the interpretative repertoires, positionality within the discourse and identity position of both student teacher and mentor. As a result "old-fashioned" and "supporting old-fashioned" classroom management discourse is described.

Literatura/References:

- Banks, J., Cochran-Smith, M., Moll, L., Richert, A., Zeichner, K., LePage, P., et al. (2005). *Teaching diverse learners*. In L. Darling-Hammond & J. Bransford (Eds.), *Preparing teachers for a changing world* (s. 232–274). San Francisco, CA: Jossey-Bass.
- Evertson, C. M., & Weinstein, C. S. (2006). *Handbook of Classroom Management: research, practice, and contemporary issues*. Mahwah: Lawrence Erlbaum Associates
- Fairclough, N. (2010). *Critical discourse analysis: the critical study of language* (2nd ed). Harlow: Longman.
- Christofferson, M., Sullivan, A., & Bradley, E. (2015). *Preservice teachers' classroom management training: A survey of self-reported training experiences, content coverage, and preparedness*. *Psychology in the Schools*, 52(3), 248–264.
- Mainhard, M. T., Brekelmans, M., & Wubbels, T. (2011). *Coercive and supportive teacher behaviour: Within- and across-lesson associations with the classroom social climate*. *Learning and Instruction*, 21(3), 345–354.